

עמדת "יד לאישה" בעניין הצעת חוק שיפוט בתי דין רבניים (נישואין וגירושין) (תיקון מס' 4) (סמכות בין-לאומית בתביעה לגירושין), התשע"ח-2018

לקראת דיון בוועדת חוקה ביום: 09/05/18

עמותת "יד לאישה" מייצגת מידי שנה כ- 150 נשים מסורבות גט ועגונות, ונותנת מענה לנשים הסובלות ממצוקה זו בישראל וברחבי העולם. מתוך הכרות מעמיקה עם סוגיה קשה זו, ומתוך שיתופי פעולה עם ארגונים דומים הפועלים מעבר לים, אנו רוצות לברך על הצעת החוק שבנדון ועל הפתרון הראוי המוצע בה עבור זוגות יהודיים שנישאו כדת משה וישראל (להלן – "כדמו"י") ואשר אינם אזרחי או תושבי ישראל. יחד עם זאת, אנו מבקשות להסתייג מהנוסח המוצע עבור זוגות שנישאו בנישואים אזרחיים בלבד, והכל כפי שיפורט לקמן:

בסעיף 1ב4 (המוצע ברישא של סעיף 2 להצעת החוק) מוצע להרחיב את סמכותו הבינלאומית של בית הדין הרבני, כך שסמכותו תחול גם על זוגות יהודיים מרחבי העולם שנישאו כדמו"י אשר אינם עומדים בזיקות אזרחות או תושבות המפורטות בסעיף 4 לחוק המקורי. כך, בן זוג יהודי שאינו אזרח או תושב ישראל ואשר נישא כדמו"י, המבקש להתיר את נישואיו הדתיים ונתקל בסירובו של בן זוגו, יוכל לקבל מענה בעזרת בית הדין הרבני בישראל, שהינו בית דין יחיד מסוגו בעולם בעל סמכויות חוקיות מטעם הריבון להתיר נישואים דתיים.

חרף החשש לפגיעה באזרחים זרים ובזכויותיהם, ועל אף הקשיים אל מול המשפט הבינלאומי הפרטי, לטעמנו הצעת החוק מציעה איזון ראוי אל מול שוועת העגונות אשר אין להן בנמצא פתרון אחר זולת בית הדין הרבני בישראל. כך, סעיף 1ב4(ב) (המוצע בסעיף 2 להצעת החוק) מגביל את סמכות בית הדין הרבני למקרים מסוימים בלבד, בהם: הנתבע נמצא בישראל, מוצו האפשרויות האחרות העומדות לרשות התובע להתיר את נישואיו הדתיים, והוגשה תביעה במדינת החוץ להתרת הנישואים האזרחיים (ככל שישנם). זאת ועוד, סעיף 2ב4 (המוצע אף הוא בסעיף 2 להצעת החוק) קובע סדרי דין שמטרתם לקצר את ההליך בישראל כמה שניתן, ובאופן שיצמצם את מידת הפגיעה האפשרית. הגבלות אלו ראויות ומספקות את האיזון הנדרש בין החשש לפגיעה בזכויותיו של אזרח זר לבין הפגיעה המתמשכת באישה עגונה או באיש עגון הכלואים בעל כורכם בנישואין דתיים שאינם ניתנים להתרה בדרך אחרת.

יחד עם זאת, סעיף 3ב4 (המוצע בסיפא של סעיף 2 להצעת החוק) מציע להחיל את סמכותו של בית הדין הרבני גם כלפי בני זוג יהודיים שאינם אזרחי המדינה ותושביה שנישאו בנישואים אזרחיים בלבד, כאשר מתקיים קושי נסיבתי לערוך גירושין במדינת החוץ. מדובר במקרים חריגים, בהם נתון מי מבני הזוג במצוקה אזרחית בלבד.¹ במצב המשפטי הנוכחי במדינת ישראל לא נתונה לאף ערכאה סמכות לדון בעניין,² והצעת החוק למעשה מסמיכה את בתי הדין הרבניים לתת מענה אזרחי למצוקה זו.

אנו סבורות כי מצוקה אזרחית צריכה להיפתר בכלים אזרחיים, והדרך הראויה לכך היא על ידי הרחבת סמכותו של בית המשפט לענייני משפחה באמצעות תיקונו של סעיף 1(ב)2 לחוק שיפוט בענייני התרת נישואין (מקרים מיוחדים וסמכות בין-לאומית), תשכ"ט-1969, והחלתו גם על בני זוג יהודיים.³ באופן זה תותר העגינות האזרחית של המבקש להתיר את נישואיו ומבלי שיתקיים חשש להיווצרותה של עגינות דתית, ו/או כניסה להליכים לא רצוניים של ברור יהדות והטלת ספק בכשרותו של מי מבני הזוג.

¹ דעת רב הפוסקים הינה כי יש להתיר נישואים אזרחיים בלא גט. כדי לצאת ידי דעת המיעוט נוהגים בתי הדין לסדר גט לחומרא אולם רק כאשר סידור הגט אינו כרוך בקושי. ראו לדוג' פסק דין של בית הדין בבאר שבע בתיק מס' 1153412/1 מיום 11/04/18, ופסיקות רבות אחרות ברוח זו.

² לבתי הדין נתונה סמכות לדון בנישואים אזרחיים רק כאשר מדובר באזרחי המדינה או תושביה, ואילו לבית המשפט האזרחי נתונה סמכות לדון בהתרת נישואין של יהודי רק כאשר הוא נשוי לבן עדה דתית אחרת.

³ סעיף זה מחיל באופן חריג את סמכותו הבין לאומית של בית המשפט לענייני משפחה להתיר נישואין של בני זוג בני אותה עדה כאשר לבית הדין הדתי הנוגע בדבר לא נתונה סמכות בינלאומית להתיר את נישואיהם. כיום סעיף זה לא חל על בני זוג יהודיים.